Прогулянка з перекладачкою: Олена Шеремет

> «Ця реальність, де діти є частиною твого життя, роботи, мені насправді дуже подобається»

«ЦЯ РЕАЛЬНІСТЬ, ДЕ ДІТИ Є ЧАСТИНОЮ ТВОГО ЖИТТЯ, РОБОТИ, МЕНІ НАСПРАВДІ ДУЖЕ ПОДОБАЄТЬСЯ»
Олена Шеремет — перекладачка з польської, одна з найпомітніших нині перекладачок польського літературного репортажу українською (книжок Войцеха Ґурецького, Войцеха Яґельського, Анети Примаки-Онішк, Мірослава Влеклого, Павла Смоленського та ін.). Крім того, Олена успішно поєднує письмовий переклад із усним, а віднедавна знову повернулася до викладання польської мови.

Ми зустрілися наприкінці жовтня, доволі теплого сонячного дня, коли ще можна було, не змерзнувши, попити каву на терасі кафе, а потім неспішно прогулятися старою частиною Києва, маршрутом, який Олена сама і обрала: від Ярославового валу по Прорізній, підворіттями повз Молодий театр, а далі по Рєпіна і Терещенківській пройти краєм парку Шевченка і повз старий ботсад нарешті вийти на вулицю Тарасівську, де Олена віднедавна мешкає із семилітнім сином Остапом.

Ця перекладацька прогулянка стала нагодою поговорити про професію не лише в звичному ракурсі здобутків і проблем (хоча про це теж ішлося), а й у просторовому контексті — чи то пак, контекстах у множині: про місто, в якому живеш, і місця в ньому, які були і стають «своїми». Про накладання різних мап, відокремлені і поєднані точки в просторі, а ще про те, як місця, в яких ти є, впливають на роботу, як змінюються робочі звички з народженням дитини і приходом карантину, а переклади часом перегукуються з життям.

(c) Iryna Stasiuk

Ми зараз у «Ярославі», в історичному центрі Києва. В кафе, яке знають усі кияни і яке відоме передусім своїми пиріжками, на думку багатьох, — найсмачнішими в місті. А ще в цього кафе слава незмінного (хоча старожили все-одно помічають, що час не стоїть на місці: щонайменше колись це була «Ярославна», а нині — «Ярослава»). І ти обрала саме це місце, коли ми запропонували зустрітися в якомусь особливому для тебе київському просторі. Розкажи, чому так.

Ти, власне, назвала цю головну причину. Не можу сказати, що я тут дуже часто буваю чи працюю (іноді я справді працюю в кав'ярнях, але не тут). Але я обрала це місце, бо для мене це такий стабільний острівець у дуже бурхливому морі постійних змін Києва. Я така людина, яка потребує заземлення, якоїсь сталості, стабільності, чогось такого, до чого можна повертатися. А сюди навіть якщо три роки не заходила, то знаєш, що є місце, де ти купиш ці особливі пиріжки, гаряче молоко або ще якісь не дуже типові речі.

Мені здається, що Київ — доволі хаотичне місто, де все дуже динамічно змінюється. Мабуть, це проблема всіх столиць. Але я ніяк не можу звикнути до того, що щороку виростає купа нових будівель і так само багато що зникає. Тільки я звикла ходити в певну перукарню — вона вже закривається. Щойно я звикла до магазинчика, де, скажімо, купувала молоко, — його вже нема. І багато з цих будівель, особливих різних маленьких кіосків, МАФ-ів, іще й в архітектурному плані є дуже хиткими конструкціями: обшиті вагонкою, ще якимись дешевими матеріалами. Тобто їх навіть будують із усвідомленням, що вони дуже тимчасові.

(c) Dina Artemenko

Тому в Києві в мене мало місць, куди можна повертатися. І от «Ярослава» — одне з них. Попри те, що із нею в мене немає якихось особливих приватних спогадів. Але це дуже стабільна для мене точка.

Перед нашою зустріччю я згадувала, чи було якесь місце, куди я ходила з батьками і куди тепер можу піти зі своєю дитиною. І насправді такого дуже мало. З дитинства мені пригадуються, наприклад, наші виходи в театр чи оперу. Але це не щоденний досвід.

А з буденних речей: на метро Льва Толстого в 1990-ті з'явилося місце, де був великий вибір морозива в кульках (зараз ми всі до цього звикли, але в ті часи це було щось неймовірне!). І я добре пам'ятаю, як дитиною хотіла туди поїхати, щоб поїсти це морозиво. А зараз ми живемо поруч, і моя дитина ходить недалеко

звідти до школи. Але я навіть не можу пригадати, де саме це було. Я була ще надто маленька, щоб запам’ятати, а нині цього місця вже нема.

https://www.youtube.com/embed/leoHvn_Nf94

Ти згадала про Льва Толстого і що живеш тепер неподалік. А перед цим ти жила на Лівому березі, на Дарниці. І якщо казати про архітектуру чи загалом якусь атмосферу в місті, то це не просто різні райони чи навіть різні береги Дніпра, а насправді геть неподібні частини Києва. І по вигляду, і загалом по відчуттях.

Чи змінилося тепер твоє сприйняття міста? Чи як для киянки це не грає такої великої ролі, бо ти бачиш усе місто в змінах?
Звісно, Лівий і Правий береги в Києві дуже відрізняються. Але насправді в дитинстві я вже жила на Правому березі, в районі Голосієва, і тільки в 16 років переїхала з батьками на Лівий, на стару Дарницю.

Я згадувала, які в мене найперші спогади пов’язані з містом, і не змогла. Бо все ж таки моє дитинство було великою мірою сільським. Мої батьки з села на Чернігівщині, і в дитинстві я там проводила багато часу. Тому і всі найяскравіші спогади – звідти. А в Києві в мене не було «дворового» дитинства, тут у мене було мало друзів. Школа була далеко від дому, іти туди треба було пів години. І Київ поступово збільшувався мірою того, як я дорослішала. Відбувалося таке поступове розширення перспективи.

Я добре пам’ятаю свій дім і райончик. Я жила там, де нині Деміївська площа (колись — Московська). Зараз район повністю змінився. Там виросло багато нових висоток, цілих кварталів. Там навіть з’явилася нова транспортна розв’язка. І коли я тепер проїжджаю повз, то навіть не впізнаю будинок, де жила, бо його затуляють нові будівлі. Але в мене досі лишається емоційний зв’язок із цими місцями.

Пригадую, ти вже колись розповідала, що тільки з народженням Остапа в тебе з’явилася нагода вивчити свій район, бо треба було щодня гуляти з дитиною. То Київ для тебе є радше сукупністю окремих точок, між якими треба швидко переміщатися, щоб опинитися, де треба? Чи є взагалі відчуття міста як цілого?

Київ такий великий, що, думаю, його просто неможливо відчувати як цілісність. Скажімо, є цілі райони, в яких я ніколи не бувала, попри те, що живу тут усе життя. І не думаю, що це кардинально зміниться. Але от саме цей район, де ми зараз, є для мене дуже цілісним.

Якщо ти живеш і працюєш в одному місці, то в тебе мимоволі з’являється своя інфраструктура: ось сюди ти ходиш купити на обід булочку; тут роздруковуєш файлики; там ходиш у перукарню. З’являється мережа своїх місць. І це дає відчуття дому.

Раніше в мене було відчуття, що центр — це якраз оці культурні острівці, куди ти час від часу їздиш. Або робота. А зараз це «переломилося»: тепер уже і тут у мене є свій магазинчик, є місце, де я роздруковую файли. Відбувається якесь накладання різних мап. І ось цей великий трикутник між вул. Рейтарською, м. Льва Толстого і м. Університет став уже справді «моїм» простором.

До речі, про накладання мап… Ще тільки на початку, коли я переїждала, я прибирала квартиру і потім мала винести сміття. І пам’ятаю цей момент: я в якихось старезних джинсах іду зі сміттєвим мішком повз дорогий ресторан, де сидять гарно вбрані люди. І в той момент у мене було відчуття незбігання сенсів, бо раніше ці райони були для мене «центром», і я не могла б з’явитися тут у старому светрі.

Мені все це ще трохи дивно, але вже подобається.

https://www.youtube.com/embed/9ZANA_pckCo

Власне, ти і вчилася недалеко звідси, в університеті Шевченка. І якщо вже зайшлося про це, то знаю, що якраз звідти починається твій перекладацький досвід. Розкажи трохи про це.

Починалося з того, що моя викладачка, Тетяна Довжок, привела мене за руку в усний переклад. Я тоді була на другому курсі полоністики, і вона запропонувала мені читати переклад п’єси. Мову я ще знала поганенько. В Польщі доти ніколи не була. Тобто насправді в мене не було не тільки професійного досвіду, а й досвіду спілкування цією мовою в природному середовищі. Але саме завдання не здавалося складним, бо треба було просто читати вголос переклад класичної п’єси Ґабріелі Запольської «Мораль пані Дульської», який зробили задовго до мене.

Але сталося несподіване: по-перше, режисер п’єсу змінив, додавши до неї кілька сцен, і про це ми дізналися за кілька хвилин до початку. Тому деякі фрагменти мені довелося перекладати наживо, в якомусь панічному стані. А інша річ, яку організатори тоді мені несподівано доручили, — це переклад прес-конференції до вистави. Очевидно, вони думали, що мають повноцінну перекладачку, а не другокурсницю-полоністку. Я їм про це казала, але вибору не було: треба було просто йти і перекладати.

Це був, мабуть, страшенно стресовий досвід.

Так. Пам’ятаю, як дзвонила викладачці й ледь не плакала по телефону, бо не знала, що далі робити. Насправді я майже нічого з того дня не пам’ятаю.

Але від професії це, на щастя, тебе не віднадило.

Так, як зрештою виявилося, я лишилася в перекладі.

До речі, згадала, що з синхронним перекладом у мене вийшло подібно: мав бути послідовний переклад, який я вже робила і знала. Але за годину до початку мені телефонує організаторка і нажахано каже, що привезли кабінки, і має бути синхрон. Звичайно, можна було відмовитися. Але в такій ситуації вмикається відповідальність, бо розумієш, що за годину іншого перекладача не знайдуть. Тому я пішла, хоча ніхто мене цьому не вчив .

Словом, це був дуже непростий досвід. Але знаєш: вхід у професію з якогось такого дивного боку, по суті, через провал, дає відчуття, що помилки, на жаль, неуникні. Тобто я завжди засмучуюся через них. І є ще страх, що от десь ти

схибила, і тебе більше не покличуть, роботи не буде. Але досвід свідчить про інше: робота завжди є. А помилки все одно трапляються.

І є ще одне: цей досвід дає мені велику емпатію до колег. Бо я дуже не люблю, коли насміхаються з чиїхось перекладацьких провалів чи помилок або коли намагаються зробити перекладачів у всьому винними. Перекладачі — не Ґуґл, який усе знає. І переклад — це завжди процес, і треба розуміти, що в ньому може статися що завгодно.

(c) Dina Artemenko

А можеш трохи розповісти про взаємодію з колегами? Чи є в тебе взагалі відчуття причетності до якоїсь більшої перекладацької мережі? Або ж усе тримається на індивідуальних зв'язках?

Це насправді дуже важливий аспект у роботі, бо коли довго працюєш сама, і твоїм щоденним партнером і супутником є тільки текст, часом виникає відчуття розгубленості, бажання зіпертися на чийсь надійний лікоть або розділити відповідальність. Тому тут неоціненною є передовсім робота з редактором/кою, які дають це відчуття ліктя. Але й підтримка колег напрочуд важлива. На жаль, ми досить рідко бачимося, хоча я іноді замислююся про необхідність регулярних зустрічей у більш-менш сталому гроні, щоб можна було хоч виговоритися, бо ніхто так не зрозуміє біль перекладацьких втрат, як такі ж перекладачі. Мені часом треба з кимось порадитися, і я дуже вдячна своїм подругам, які завжди відгукуються на мої запитання. Але я не випадково кажу про подруг (хоча часом пишу й до геть незнайомих людей, коли треба вивідати щось вузькоспеціалізоване), бо з багатьма вже давно склалися справді дружні стосунки. Також я відчуваю потребу в обміні інформацією про більш приземлені речі: гонорари, терміни чи стилі роботи різних видавництв, аби краще орієнтуватися в ситуації. Поки наші зустрічі частіше відбуваються у чатах, але й такі дистанційні розмови я дуже ціную.

В українській мові немає окремих слів на позначення усних і письмових перекладачів. Але те, що ми вживаємо для цих професій одне слово, не змінює того, що в чомусь вони майже протилежні або принаймні вимагають дуже різних компетенцій.

А ти це поєднуєш: перекладаєш літературні репортажі — і не тільки їх — і працюєш також у синхронному та послідовному перекладах. У якій із цих сфер для тебе, з одного боку, більше кайфу, а з другого, — більше легкості?

Насправді мені легший усний переклад. Власне, через оцю посидючість. Мені дуже важко інколи прикувати себе до столу і працювати, не відволікаючись на щось інше.

А усний переклад завжди є тут-і-зараз. І ти просто є в цьому потоці й не можеш нікуди втекти. У певному сенсі, це велика інтелектуальна напруга. І вона може бути тільки якийсь не дуже тривалий час. Наприклад, одного разу в мене було п’ять годин синхрону за день, і в якийсь момент я зрозуміла, що вже не контролюю свої думки. Ти помаленьку відключаєшся, щось далі говориш (і навіть добре), але вже не розумієш, що саме. Тому плюс цієї роботи в тому, що ця концентрація не мусить тривати надто довго.

А в чому тоді радість від письмового перекладу?

Власне, письмовий переклад — це те, чим я хотіла займатися ще зі студентських років. Починала я з усного, але завжди мріяла про те, що от колись почну перекладати книжки.

Тому досі, коли мені пропонують якусь книжку, я радію і майже не відмовляюся. Бо це ще й переважно той жанр, який я страшенно люблю і з яким давно маю справу: літературні репортажі. І щоразу в мене майже стан ейфорії перед початком роботи.

Крім того, я працюю з темами, які мені цікаві. Я постійно щось дізнаюся, відкриваю. Це той банальний саморозвиток, який насправді дуже потрібен. І навіть те, що ти працюєш над книжкою, яку вважаєш важливою, — це теж великий мотиватор.

А крім того, є ще один приземленіший гачок, який мене тримає, — це те, що це робота дуже стабільна. Ти маєш книжку, і знаєш, що, припустімо, наступні чотири місяці будеш над нею працювати. І в цьому є щось надійне, за що можна зачепитися.

Але головна проблема для мене в цій роботі — це потреба налаштуватися на довгий марафон. Я можу часом по пів дня сидіти над одним реченням, і не піду далі, доки не знайду рішення. Але ж є якісь часові рамки. І моє завдання все-таки — перекласти цілу книжку, а не одне речення. І про це треба собі нагадувати.

А насправді в процесі письмового перекладу багато моментів, які приносять насолоду. І коли вдається знайти якесь хороше рішення. І ще радість від відчуття виконаної роботи. Або коли вдалося багато і плідно попрацювати.

Просто оці страждання і радість дуже тісно в мене переплетені.

Є ще таке слово, про яке я часто думаю в контексті перекладу: зухвальство. Це про міру втручання в текст, про те, що можна змінити, наприклад, синтаксично переформулювати. І де це можна зробити, а де це вже буде зухвальством, навіть нахабством. Хоча зробиш і відразу бачиш: так же краще! І отак вічно між цим балансуєш.

https://www.youtube.com/embed/_ejk9mdpic0

Дякую, що впустила нас до себе додому в ці бентежні карантинні часи і погодилася показати цей затишний простір, у якому живеш і працюєш.

Ти тут досить недавно. Розкажи, чи є вже якесь одне робоче місце — або кілька. І що взагалі для тебе є обов'язковим для того, щоб перекладати.

Для мене найголовніше, щоб просто було спокійно. Щоб було місце, де є трохи простору, небагато людей, і щоб мене не відволікали.

Я вже звикла працювати вдома. Побут постійно проникає в процес роботи, і від цього не втечеш. Але вже виробився навик якийсь час не відволікатися ні на що.

В мене немає єдиного місця, де я працюю, хоча в цій квартирі є робочий стіл, і за ним я теж сиджу. Він ще трохи захаращений книжками, для яких не знайшлося місця на полицях. Вони не заважають працювати (навпаки, створюють атмосферу книжковості), але це радше антураж, а не робочі книжки.

Я можу працювати і на кухні, за кухонним столом. Насправді тут, де ти зараз сидиш, я найчастіше і працюю. Зараз осінь, а це місце найближче до батареї, і тут тепло. На одному стільці я зазвичай їм, на другому — працюю. Тому простори, виходить, якось поділені.

Ще на столі часом можуть лежати підручники, блокноти, бо в мене є також заняття онлайн. І буває, що ми снідаємо чи вечеряємо з Остапом, а речі так тут і лежать або мігрують кудись недалеко.

Коли було тепліше, я ще встигла трохи поперекладати на балконі. Там є столик і дуже затишно, але зараз уже холодно. А ще я можу працювати на дивані в кімнаті, коли втомлююся і хочу сісти якось інакше.

На попередній квартирі в мене було крісло, про яке я довго мріяла і врешті купила. Там узагалі не було робочого стола, але крісло якраз і було тим незмінним робочим атрибутом. Але, по суті, мій робочий інструмент — це комп'ютер, тому працювати я можу де завгодно.

Навіть більше, бували періоди, коли я гуляла з дитиною в слінгу і перекладала в телефоні. Не тому, що так хотіла: в мене тоді не було вибору. Це був єдиний час, коли Остап удень спав, — на прогулянці. В одній руці я тримала читалку, в другій — телефон, і набирала в ньому текст. Але це вже екстремальний досвід. І потім цей текст усе одно треба редагувати. А ще треба глянути в словник, щось перевірити (до речі, я досі користуюся паперовими словниками) або когось щось спитати. Але тоді це був стан максимальної мобілізації, коли я просто не мала іншого виходу. І повторювати цього не хотілося б.

Загалом же я люблю працювати в спокої. І для мене головним є вільний простір у голові, коли я знаю, що можу думати тільки про переклад.

Ми звикли ставитися до побуту, організаційних справ як до чогось несерйозного, що тільки відволікає від «головного». Але це те, що доводиться робити постійно.

(c) Olha Buriachenko

І, напевно, з появою дитини цих побутових обов'язків стає значно більше. Чи Остап узагалі навчив тебе краще мобілізуватися — не тільки в екстремальних ситуаціях, а на щодень?

Дуже поширене уявлення, що діти дуже «прокачують» різні організаційні вміння, але це навряд про мене.

Звичайно, і стиль життя, і побут змінюються повністю. Доводиться пристосовуватися до нових обставин. Я загалом не спонтанна людина і люблю, коли все йде більш-менш за планом, без різких і незрозумілих змін. А з дитиною якраз це і неможливо, бо будь-що може статися будь-коли. І коли так стається, мене це часом вибиває з колії і фруструє. Тому якщо, наприклад, дитина захворіла, і я можу відмовитися від роботи, то так і роблю.

Але сам спосіб роботи це не дуже змінило, бо, як і раніше, мені потрібна концентрація. І поєднувати дитину і роботу для мене означає: спочатку бути з дитиною на 100%, а потім працювати на 100% — вночі, наприклад.

Пам'ятаю, як іще до всіх карантинів популярним було відео, коли діти вривалися до батьків у трансляцію в скайпі. Мені цей досвід поєднання приватної і робочої сфер був відомий давно. І мені здається, що, в певному сенсі, це буде нашою новою реальністю. Бо жінки зараз дедалі активніші, дедалі частіше працюють професійно і мають змогу поєднувати роботу з материнством.

І, крім того, не всі хочуть — або й можуть — розводити ці сфери. З одного боку, ми живемо в країні, де далеко не всі можуть дозволити собі, наприклад, няню. І

не всі можуть розраховувати на допомогу батьків. Коли я була дитиною (принаймні так виглядає з досвіду моїх знайомих), було досить поширено віддавати дітей бабусі й дідусеві, наприклад, на все літо. А нині серед моїх друзів я такого майже не бачу. І сама не можу уявити, щоб надовго віддала Остапа. Були інші ситуації: я на якийсь час переїжджала до батьків, коли треба було щодня багато працювати. І тоді з Остапом кілька годин міг побути хтось із них. Бо навіть з перспективи дорослої людини тривала розлука здається мені негуманною, мені треба бути поруч зі своєю дитиною, я за ним сумую. У наших мам, на жаль, не було вибору. Тому ця нова реальність, де діти є частиною твого життя, роботи, мені насправді дуже подобається.

(c) Dina Artemenko

Ти вже згадала про карантин, який для багатьох став майже шоковим досвідом якраз через оцю потребу і жити, і працювати, і постійно бути вдома. Чи змінилося щось принципово для тебе? (Бо пам'ятаю цей мем у мережах, що, мовляв, у житті перекладачів нічого не змінилося: як сиділи за столом — так і досі сидять.)

Навесні Остап два з половиною місяці був удома, як і всі тоді. І це справді змінило ситуацію, бо майже викинуло мене з роботи. Все-таки неможливо постійно працювати ночами. Але поза тим він ходив у садочок, із вересня пішов у школу. Тому зараз уже звичніше.

Мені ще здається, що дуже великою проблемою українських перекладачів є те, що ми перевантажені. Принаймні з того, що знаю від колег. Ми поєднуємо різні проєкти, роботи, дуже часто перевтомлені. І це, звісно, іноді впливає на якість, з'являються якісь помилки. Часом і дуже смішні. Скажімо, одного разу після роботи у такому стомленому стані в мене, замість Балтійського моря, звідкись з'явилося «Балканське». А в тексті про європейське середньовічне мистецтво раптом виринув «житомирський живопис». Навіть цікаво, звідки мозок бере такі речі, коли ти концентруєшся вже на чомусь іншому, а руки далі щось друкують.

Але в роботі з репортажами треба часом звіряти факти, іноді й виловлювати помилки. Скажімо, в одному з текстів автор вказав не той рік. І в цьому випадку це було суттєво, бо ішлося про Другу світову війну, де кожен рік грає роль. Але, звичайно, виловлювати такі речі можна тільки на свіжу голову.

Перед тим, як ти зачитаєш шматок зі свого перекладу, розкажи ще трохи про специфіку роботи з жанром. Бо твоє ім'я асоціюється насамперед із літературним репортажем (хоча знаю, що ти перекладала і художні тексти). Але це також жанр, який ти досліджувала академічно.

Так, я писала дисертацію на цю тему, хоч, на жаль, не дописала. Поєднувати роботу й материнство — це вже чималий виклик, тому ще й дисертацію я просто не подужала. Добре, що я можу працювати з цим жанром в інший спосіб, бо дуже люблю документальну літературу.

Мені здається, що перекладацька робота з репортажами не відрізняється якось принципово. Як і в художньому перекладі, доводиться багато звіряти, ґуґлити. Дуже залежить від самого тексту: скільки там термінології, інформації.

Єдине, що важливо пам'ятати, — це про особливий стиль і лаконізм жанру. Польська мова взагалі дуже компактна. Поляки роблять більше оцих *skrótów myślowych*, коли вони скорочують якісь думки, випускають проміжні ланки: для них це нормально звучить, а для нас уже — ні.

І раніше я часом розширювала речення за допомогою додаткових слів, щоб зробити його зрозумілішим, щось пояснити. Але професор Адам Поморський звернув на це мою увагу, і я тепер теж намагаюся бути до цього уважнішою. В репортажах текст переважно дуже ощадний і концентрований, і слова треба добирати якомога точніше.

https://www.youtube.com/embed/Q9uWinDgGDE

І наостанок розкажи ще трохи про книжку, яку ти обрала. Мені здається, до речі, що фрагмент, який ти будеш зачитувати, трохи перегукується з нашою розмовою, власне, з однією з її тем.

Так, це правда.

Репортаж, який я обрала, називається «Бєженство 1915. Забуті вигнанці» Анети Примаки-Онішк. І це дуже важливий для мене репортаж. Звісно, ми говорили нині не про бєженство і не про людей у граничній ситуації, коли доводилося втрачати все, що маєш, і вирушати в суцільну невідомість (хоча це трохи перегукується і з темою наших «внутрішніх біженців» від початку війни). Але, попри те, що книжка історична, вона стосується передусім буденності і щоденного життя. І в цьому і справді є перегук.

До речі, маленький відступ про перекладацьке «зухвальство» і міру втручання в текст: у назві в авторки фігурують «uchodźcy», в білоруському перекладі вони також «ўцекачы». А я їх зробила не «втікачами», а «вигнанцями». Але в цьому випадку слово, як на мене, виростає із самого тексту, бо ж ці люди не самі кудись тікали — їх страхом змусили повірити, що їм загрожує смертельна небезпека; по суті, війна вигнала їх із дому. І вони не вирушили шукати кращого життя — вони рятували себе. Тому в мене вони стали вигнанцями.

Так-от, Анета зауважила, що живі свідки, яких вона тоді ще застала (тобто люди, які 1915 року були маленькими і пам'ятали про все радше з оповідей старших), дуже часто описували їй історичні події. Розповідали, як тікали 1915 року від німців, коли пересувалася лінія фронту. А потім, як, опинившись у Російській імперії, застали революцію 1917 року тощо. Тобто, звісно, ці події вплинули на їхні життя, але безпосередньої участі вони в них не брали.

І тоді авторка повертала їх до реальності, розпитувала про якісь банальні побутові речі: А як ви вижили? Де брали їжу? Де ночували? Тобто все те, про що мало говорять. Може, історики, які досліджують певний період, і вивчають ці рутинні моменти. Але в школах, і не тільки, звикли говорити лише про «велику історію»: війни, битви, героїв. Про бєженство 1915 року донедавна взагалі не згадували. І Анета Примака-Онішк, по суті, розправляється з цим польським героїчним дискурсом.

Ми ж теж звикли маргіналізувати побут. Вважаємо, що він має бути непомітним, і, будьмо відверті, стосується переважно жінок (які, крім того, відразу стають «нецікавими», «квочками» тощо, якщо встигають тільки дбати про дім і дітей). Тобто бажано, щоб ніхто цього не бачив, не говорив — ну, бо кому це цікаво? І це велика маніпуляція. Бо насправді побут — це те, без чого немає самого життя.

І цей репортаж якраз про це. Про те, що ці звичайні люди — насамперед жінки — забезпечили виживання тим вигнанцям, які опинилися не знати де, без жодних засобів до виживання. Кілька місяців вони просто їхали возами на схід. І тільки потім їх розвезли в різні закутки Російської імперії. Тому саме ці жінки, по суті, і забезпечили виживання і своїм дітям, і взагалі всім.

І цей величезний дисбаланс існує і досі — між тим, хто виконує всю непомітну щоденну роботу, яка забезпечує, хай вже не виживання, а комфорт життя, і тим, як це оцінюють (бо переважно тих, хто це роблять, іще й ганять за вростання в побут; а особливо дістається тим, хто виносить проблему перевантаженості жінок хатньою роботою в публічний простір). Тому, хоч це й історичний репортаж, він у багатьох сенсах звучить дуже актуально.

https://w.soundcloud.com/player/?url=https%3A//api.soundcloud.com/tracks/1009907449&color=%23ff5500&auto_play=false&hide_related=false&show_comments=true&show_user=true&show_reposts=false&show_teaser=true&visual=true

Розмовляла Роксоляна Свято

Фото - Діна Артеменко, Ольга Буряченко

Звук - Анна Винниченко

Малюнок - Ірина Стасюк.

Dies ist ein automatisch generiertes PDF der Webseite www.toledo-programm.de. TOLEDO ist ein Programm

des Deutschen Übersetzerfonds.
https://www.toledo-programm.de/cities_of_translators/2351/n-a
Stand: 28.03.2024
Alle Rechte vorbehalten.